

УДК 349.2:314.151.3-054.73

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/173-175

Цагік ОГАНІСЯН

старший науковий співробітник
Навчально-наукової лабораторії
дослідження проблем правового
статусу внутрішньо переміщених осіб
та забезпечення гендерної рівності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ТРУДОВІ ПРАВА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Тема трудових прав внутрішньо переміщених осіб є важливою та актуальною у сучасному світі, оскільки конфлікти, природні катастрофи та інші надзвичайні ситуації примушують тисячі людей залишати свої домівки та шукати притулок в інших місцях. Ці люди, відомі як внутрішньо переміщені особи, стикаються зі значними труднощами в забезпеченні своїх трудових прав та знаходженні пристойної роботи. Тому вивчення та розуміння проблем трудових прав цієї вразливої групи населення має велике значення для розвитку ефективної політики та законодавства для їх захисту.

Очікується, що глибоке дослідження цієї тематики допоможе у розробці більш ефективних та прогресивних політик та законодавчих актів для захисту трудових прав внутрішньо переміщених осіб, сприятиме створенню належної робочої середовища для цієї категорії населення, їхньому соціально-економічному відновленню та інтеграції.

Трудові права внутрішньо переміщених осіб мають важливе значення для забезпечення їхнього соціального та економічного добробуту під час перебування у новому місці. Основними джерелами правового захисту є міжнародні норми та стандарти, які визначають основні принципи та права людини в сфері праці, а також національне законодавство країни, де вони перебувають [1].

На міжнародному рівні важливу роль відіграють Конвенція Міжнародної організації праці про захист прав внутрішньо переміщених осіб та Декларація ООН про права людини, які гарантують право на справедливі умови праці, право на працю, а також забороняють будь-яку форму дискримінації в сфері праці.

Національне законодавство кожної країни також гарантує певні трудові права внутрішньо переміщеним особам, зокрема право на працю, відповідну оплату праці, безпеку та гігієну на робочому місці, відпустки тощо. Однак існують випадки, коли національне законодавство може бути недостатнім або непрозорим в регулюванні питань трудових прав внутрішньо переміщених осіб.

Отже, правовий захист трудових прав внутрішньо переміщених осіб є складним та багатоплановим завданням, що вимагає поєднання зусиль міжнародних та національних організацій для створення ефективного та прозорого правового середовища для цієї вразливої категорії населення [2].

Внутрішньо переміщені особи, змушені покинути свої домівки через конфлікти, природні катастрофи або інші надзвичайні ситуації, стикаються з рядом специфічних викликів у забезпеченні своїх трудових прав. Деякі з найважливіших специфічних аспектів включають:

1. Доступ до праці. Внутрішньо переміщені особи можуть зіткнутися з перешкодами у знаходженні роботи через відсутність відповідних документів або обмеження доступу до ринку праці у новому регіоні. Це може призвести до їхньої економічної вразливості та залежності від гуманітарної допомоги;

2. Дискримінація та експлуатація. Внутрішньо переміщені особи часто стикаються з дискримінацією та експлуатацією на робочому місці через їхній статус, походження або соціальне положення. Це може включати недостатню оплату праці, погані умови праці та незаконне використання робочої сили;

3. Соціальний захист. Внутрішньо переміщені особи можуть мати обмежений доступ до соціальних програм та послуг, які забезпечуються для місцевого населення. Це може

створювати додаткові труднощі у забезпеченні їхнього соціального захисту та відновленні після кризи;

4. Психологічний стан. Стрес, травми та інші психологічні аспекти можуть впливати на працездатність та добробут внутрішньо переміщених осіб. Недостатнє увага до цих аспектів може призвести до загострення їхньої вразливості та погіршення їхнього стану.

Урахування цих специфічних аспектів важливе при розробці та впровадженні політик та програм для захисту трудових прав внутрішньо переміщених осіб. Окрім цього, потрібно забезпечити доступність та ефективність механізмів контролю за дотриманням цих прав на практиці.

Реалізація трудових прав внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) потребує уважного вивчення та врахування численних викликів та перешкод, з якими вони зіштовхуються у процесі пошуку й збереження роботи. Однією з основних проблем є відсутність адекватного законодавства, яке б гарантувало їхні права на робочому місці та забезпечувало їхню соціальну захищеність. Наприклад, багато країн мають обмежене чи недостатнє законодавство щодо працевлаштування та соціального захисту ВПО, що може призвести до порушень їхніх трудових прав та створити проблеми у вирішенні трудових спорів.

Крім того, недостатність доступу до правової допомоги ускладнює ситуацію для ВПО, оскільки вони часто не мають можливості отримати кваліфіковану пораду або підтримку у вирішенні правових питань, пов'язаних з трудовими правами. Це може збільшити їхню вразливість перед експлуатацією та недобросовісними роботодавцями, які можуть використовувати їхню беззахисність для отримання дешевої робочої сили.

Крім того, економічна нестабільність та відсутність можливостей для професійного розвитку можуть перешкоджати ВПО у знаходженні стійкої та достатньо оплачуваної роботи. Вони можуть стикнутися з обмеженими можливостями отримати доступ до ринку праці через відсутність необхідних навичок чи кваліфікації, що створює додаткові перешкоди для їх соціального та економічного відновлення після втрати місця проживання.

Забезпечення трудових прав внутрішньо переміщених осіб є важливим завданням, що вимагає комплексного підходу та дієвих заходів з боку політики та практики. Для поліпшення ситуації та забезпечення належного захисту трудових прав ВПО, рекомендуються наступні кроки:

1. Удосконалення законодавства. Необхідно розробити та прийняти законодавство, яке чітко визначатиме права та обов'язки внутрішньо переміщених осіб у сфері праці. Це має включати заборону дискримінації, гарантії права на працю та соціальний захист;

2. Забезпечення доступу до правової допомоги. Важливо забезпечити ВПО доступ до безкоштовної або доступної правової допомоги для захисту їхніх трудових прав та вирішення трудових спорів;

3. Створення програм професійної підготовки та перепідготовки. Необхідно розробити та впровадити програми професійної підготовки та перепідготовки для ВПО, що дозволять їм отримати необхідні навички для успішного працевлаштування та розвитку кар'єри;

4. Стимулювання соціально відповідального бізнесу. Потрібно сприяти розвитку соціально відповідального бізнесу та підтримувати підприємства, що дотримуються принципів справедливої оплати праці та гарантій працівників;

5. Зміцнення моніторингу та контролю за дотриманням трудових прав. Важливо забезпечити ефективний моніторинг та контроль за дотриманням трудових прав ВПО, а також накладати відповідні санкції на порушників;

6. Сприяння інтеграції ВПО в суспільство. Важливо створити умови для соціальної та економічної інтеграції ВПО в новому місці проживання шляхом надання підтримки у знаходженні житла, навчанні та інших аспектах адаптації.

Внутрішньо переміщені особи стикаються зі значними труднощами у забезпеченні своїх трудових прав, які виникають через відсутність адекватного законодавства, економічну нестабільність, дискримінацію та ін. Проте за наявності відповідних політик та програм ці проблеми можна подолати. З метою покращення ситуації та забезпечення належного захисту трудових прав ВПО, важливо вжити комплексних заходів з боку політики та практики, які сприятимуть їх соціальному та економічному відновленню й інтеграції в суспільство.

1. Яцкевич І. Правове регулювання юридичних гарантій трудових прав внутрішньо переміщених осіб: проблеми та тенденції їх вирішення. *Держава і право. Серія : Юридичні науки*. 2015. Вип. 67. С. 303–313.

2. Наливайко Л. Р. Забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану. *Цілі сталого розвитку в аспекті зміцнення національного та міжнародного правопорядку : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя-Львів-Одеса-Ужгород-Харків-Чернівці, 27 жовт. 2023 р.).* Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 22–26.

УДК 347.121

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/175-175

Tetyana POLTAVETS

private lawyer

Roman KARPENKO

Associate Professor at the Department
of Civil Legal Disciplines

Of Dnipropetrovsk State University

of Internal Affairs,

candidate of legal sciences, docent

ACTUAL PROBLEMS REGARDING THE NATURE OF PERSONAL NON-PROPERTY RIGHTS

The emergence and development of personal non-property rights of a person is the result of the development of personal freedom, its natural rights and the humanization of civil society. These rights are reflected in international law, the Constitution of Ukraine, the Family Code of Ukraine, the Civil Code of Ukraine and other normative legal acts.

The problem of basic human rights and their legal protection arouses lively scientific interest, especially in modern times. Personal non-property rights of a person (physical and legal) become relevant in the context of social changes taking place in Ukraine.

The Constitution of Ukraine harmonized its provisions with the basic principles of the Universal Declaration of Human Rights, the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the International Covenant on Civil and Political Rights, the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights and other international acts in the field of human rights, which ensured its own catalog of fundamental and inviolable human rights.

According to the civil legislation of Ukraine, these relations are considered as full-fledged, equal and self-sufficient, which relieves them of previous dependence on property relations. This shows that the institution of personal non-property rights is a separate component of civil law.

Personal non-property rights of a person are one of the types of subjective civil rights. It is possible to agree with the statement that personal non-property rights in the broad sense are a complex legal institution that encompasses the norms of various branches of law.

1. Якубовський І. Е. Проблеми існування, реалізації та захисту майнових прав інтелектуальної власності в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Львів, 2019. 45 с.

2. Верес І. Поняття та види особистих немайнових прав автора. *Підприємництво, господарство і право.* 2016. № 8. С. 10–15.

3. Особисті немайнові права особи : навч. посібник / під ред. А. О. Дутко. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 88 с.